

Sygn. akt I ACa 1282/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSA Piotr Górecki /spr./
Sędziowie:	SA Jacek Nowicki SA Małgorzata Mazurkiewicz-Talaga
Protokolant:	st.sekr.sąd. Sylwia Stefańska

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2014 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Drukarni (...). (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w P.**

przeciwko **Miastu P.**

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 30 października 2013 r., sygn. akt I C 3190/10

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od powódki na rzecz pozwanego kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

M. Mazurkiewicz-Talaga P. Górecki J. Nowicki

Sygn. akt ICa 1282/13

UZASADNIENIE

Powódka Drukarnia i Księgarnia (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością wP. wniosła przeciwko pozwanemu Miastu P. - Prezydent Miasta P. o zasądzenie kwoty 259.007,28 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 4 lipca 2008r. z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości położonych w (...) w obszarze kompleksu rekreacyjno-sportowego (...), dla których Sąd Rejonowy Poznań Stare Miasto w Poznaniu prowadzi księgi wieczyste nr (...) oraz o zwrot kosztów postępowania.

Pozwany wniosł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów postępowania.

Wyrokiem z dnia 30 października 2013 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu oddalił powództwo i orzekł o kosztach postępowania (sygn. akt IC 3190/10).

Powyzsze rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne.

W latach 50 - tych przed Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...), a następnie przed Odwoławczą Komisją Wywłaszczeniową przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...) toczyło się postępowanie wywłaszczeniowe w przedmiocie nieruchomości objętych księgami wieczystymi, które obecnie noszą numery (...), (...) i (...), (...) i (...) i są prowadzone przez Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu. Nieruchomości te od początku XX wieku stanowiły własność Drukarni (...). W. w (...) Nieruchomości powyższe składają się z szeregu działek, które są częściowo zabudowane lub stanowią las, grunty pod wodą, nieużytki lub tereny rekreacyjno-sportowe w rejonie Jeziora M..

Powodowa spółka była wpisana w dziale II ksiąg wieczystych (...) jako właściciel i to pomimo ostatecznej decyzji administracyjnej z dnia 22 marca 1956 r., wydanej przez Odwoławczą Komisję Wywłaszczeniową przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...), pozbawiającą ją z dniem 9 maja 1945 r. prawa własności. Powódkę za właściciela przedmiotowych nieruchomości uznawały inne podmioty, urzędy czy instytucje.

W dniu 1 czerwca 2001r. została zawarta umowa dzierżawy pomiędzy powódką a (...) Ośrodkami Sportu i Rekreacji w (...) Na mocy zawartej umowy Drukarnia (...) W. wydzierżawiła (...) Ośrodkom Sportu i Rekreacji w(...) nieruchomości położone w obszarze kompleksu rekreacyjno-sportowego(...) w (...)w postaci działek o numerach ewidencyjnych (...) oraz działek o numerach ewidencyjnych (...). wydzierżawiający wyraził zgodę na dokonywanie przez Miasto P. inwestycji niezbędnych do przeprowadzenia w roku 2001 na terenach objętych umową Mistrzostw Świata w(...) W ramach umowy (...) Ośrodki Sportu i Rekreacji w imieniu swoim i Miasta P. uznały roszczenia wydzierżawiającego z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości objętych umową obejmujące okres od 1991 do 1996 roku w kwocie 120.000 zł netto rocznie.

W roku 2006 powódka uiszczyła podatek od nieruchomości za grunty dzierżawione (...) Ośrodkom Sportu i Rekreacji w (...)w kwocie 209.397,84 zł (307.938 m² x 0,68 zł/12= 17.449,82 zł miesięcznie).

W dniu 18 października 2006 r. Skarb Państwa - Prezydent Miasta P. wniósł do Sądu Rejonowego w Poznaniu pozew przeciwko Drukarni (...) (...) W." sp. z o.o. w (...) o uzgodnienie treści ksiąg wieczystych z rzeczywistym stanem prawnym. Wyrokiem z dnia 28 czerwca 2011 r. Sąd Rejonowy Poznań Stare-Miasto w Poznaniu w sprawie XII C 373/10 oddalił powództwo. Na skutek apelacji w dniu 11 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu zmienił wyrok Sądu I instancji w ten sposób, że:

- nakazał wpisać w dziale II księgi wieczystej (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu w miejsce Drukarni (...) W." sp. z o.o. z siedzibą w (...) - Skarb Państwa - Prezydent Miasta P.,

- nakazał wpisać w dziale II księgi wieczystej (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w Poznaniu w miejsce Drukarni (...) W." sp. z o.o. z siedzibą w(...) - Skarb Państwa - Prezydent Miasta P.,

- nakazał z księgi wieczystej (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu odłączyć działki gruntu: (...) z arkusza (...) o powierzchni 0,5468 ha; (...) z arkusza(...) o powierzchni 8,2850 ha; (...) z arkusza(...)o powierzchni 0,2215 ha;(…) z arkusza (...)o powierzchni 0,0652 ha; (...) z arkusza (...)o powierzchni 10,9841 ha; 1/7 z arkusza (...) o powierzchni 0,9049 ha;(…)z arkusza (...)o powierzchni 4,5019 ha i założyć dla nich nową księgę wieczystą z wpisem w dziale II - Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta P..

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że dokument z dnia 22 marca 1956r. wydany przez Odwoławczą Komisję Wywłaszczeniową przy Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...) stanowi ostateczną decyzję administracyjną, pozbawiającą Drukarnię (...) W." sp. z o.o. w(...) z dniem 9 maja 1945r. spornych nieruchomości.

W dalszej części uzasadnienia zaskarżonego wyroku, sąd I instancji stwierdził, iż sąd wydaje wyrok biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy. Mając na uwadze, iż powodowi na dzień wyrokowania nie przysługuje prawo własności objętych postępowaniem nieruchomości - powództwo podlegało oddaleniu.

Apelacje od powyższego rozstrzygnięcia w całości wniosła powódka, która podniosła następujące zarzuty:

1) „błąd w ustaleniach faktycznych przejawiający się w bezzasadnym uznaniu, że w niniejszej sprawie nie było podstaw do zawieszenia postępowania do czasu zakończenia postępowania administracyjnego w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...)z dnia 29 grudnia 1955 roku (...)”,

2) „naruszenie prawa procesowego, tj. przepisu art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., poprzez jego niewłaściwe niezastosowanie, w sytuacji, gdy ze zgromadzonego materiału dowodowego jednoznacznie wynikała konieczność zawieszenia postępowania”,

3) „naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 471 k.c. w zw. z art. 693 k.c. - poprzez bezzasadne uznanie, że powódce, jako wydzierżawiającej, nie przysługuje wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanego, po zakończeniu umowy dzierżawy, z nieruchomości będącej przedmiotem dzierżawy, podczas gdy ww. przepisy stwarzają podstawę do takiego roszczenia”,

4) „naruszenie prawa procesowego, tj. przepisu art. 233 k.p.c. przez niewłaściwą ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, w szczególności poprzez bezpodstawne uznanie, że powódka mogła wystąpić z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnej już „wiele lat wcześniej” (...)”,

5) nie wyjaśnienie istoty sprawy „poprzez brak prawidłowego wyjaśnienia okoliczności, do kogo należała własność przedmiotowej nieruchomości w okresie bezumownego z niej korzystania”, tj. w okresie od dnia 1 września 2006 roku do dnia 31 grudnia 2006 roku, w sytuacji, gdy:

- „co do przedmiotowej nieruchomości toczy się postępowanie administracyjne w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...) z dnia 28 grudnia 1955 roku (sygn. akt Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej:(...)

- z uwagi na niekwestionowane i nieprzerwane posiadanie przez powódkę przedmiotowej nieruchomości - i to przez okres ponad 60 lat, mogło dojść w niniejszej sprawie jej zasiedzenia przez powódkę (...)”,

- „powódka, może dochodzić zwrotu wywłaszczonych nieruchomości, z uwagi na brak realizacji celu wskazanego w decyzji o uwłaszczeniu (...)”,

6) „naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 k.c.”,

7) „błąd w ustaleniach faktycznych przejawiający się w całkowicie bezzasadnym uznaniu, że powódce nie należy się wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości położonych w(...)w obszarze kompleksu rekreacyjno - sportowego (...)”.

Wskazując na powyższe, autorka apelacji wniosła o:

1) uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji, ewentualnie o

2) zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa i na tej podstawie zasądzenie od niego na rzecz powódki zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

3) zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kosztów postępowania apelacyjnego według norm przepisanych.

Pozwany z kolei wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego (k. 313).

Sąd Apelacyjny w Poznaniu zważył, co następuje.

Apelacja nie zasługiwała na uwzględnienie. Sąd odwoławczy podziela ustalenia faktyczne sądu I instancji i tym samym przyjmuje je za własne. Wypada zatem w tym miejscu odnieść się do podniesionych zarzutów.

Kluczowym i pierwszoplanowym zarzutem odwoławczym było – jak można przyjąć – kwestionowanie nie zawieszenia przez sąd I instancji przedmiotowego postępowania z uwagi na toczące się postępowanie administracyjne. Z zaświadczenia wydanego przez Ministra Infrastruktury, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 11 kwietnia 2013 r. wynika, że w dniu 28 lutego 2013 r. wpłynął wniosek Drukarni (...) W. o stwierdzenie nieważności decyzji ostatecznej Odwoławczej Komisji Wywłaszczeniowej przy Prezydium Rady Narodowej w (...) nr (...) z dnia 22 marca 1956 r. oraz utrzymanego nią w mocy orzeczenia Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w (...) z dnia 28 grudnia 1956 r. nr SA.A.(...) o wywłaszczeniu nieruchomości stanowiących własność Drukarni(...) W.. Wniosek został zarejestrowany pod nr (...) (...) (k. 245). Tak więc w toku niniejszego procesu powódka podjęła działania zmierzające do podważenia decyzji wywłaszczeniowej i postępowanie takie niewątpliwie się toczy.

Na rozprawie w dniu 16 października 2013 r. Sąd Okręgowy oddalił wniosek powódki o zawieszenie postępowania do czasu zakończenia postępowania administracyjnego wywołanego wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji ostatecznej Odwoławczej Komisji Wywłaszczeniowej przy Prezydium Rady Narodowej w (...) nr (...) z dnia 22 marca 1956 r. (k. 238).

Z art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. wynika, że sąd może zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej. W toku sprawy sąd może zatem zawiesić postępowanie z urzędu, jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji administracyjnej. Przesłanka ta występuje tylko wtedy, jeżeli treść decyzji stanowi konieczny element podstawy rozstrzygnięcia merytorycznego bądź formalnego sprawy cywilnej (por.: m. in.: wyrok SN z 15 listopada 2012 r., VCSK 525/11). Oceniając znaczenie uregulowania przyjętego w art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c., należy wskazać, że rozstrzygnięcie sprawy zależy od uprzedniej decyzji organu administracji publicznej, jeżeli jej treść stanowi konieczny element podstawy rozstrzygnięcia merytorycznego lub formalnego sprawy cywilnej. Nie można dopatrzeć się takiego związku między decyzją, która zostanie wydana w postępowaniu w przedmiocie unieważnienia decyzji administracyjnej a postępowaniem sądowym, w którym powód dochodzi roszczenia odszkodowawczego w sytuacji, gdy aktualny stan prawny przesądza o tym, iż nie jest i nie był od czasu decyzji wywłaszczeniowej właścicielem nieruchomości. W piśmiennictwie i orzecznictwie w odniesieniu do wpływu decyzji administracyjnych na postępowanie cywilne z reguły odróżnia się sytuacje, gdy chodzi o decyzje administracyjne o charakterze konstytutywnym oraz deklaratywnym. Tylko w odniesieniu do decyzji konstytutywnych uważa się, że zawieszenie postępowania cywilnego jest obligatoryjne (tak ostatnio wyrok SN z dnia 30 września 2010 r., I CSK 680/09, Lex nr 622200). Sytuacja taka w przedmiotowej sprawie nie występuje. Wynika więc, że - wbrew odmiennemu stanowisku powódki - Sąd Okręgowy dokonał właściwej wykładni art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. Na dzień orzekania, stan prawny nieruchomości był jednoznaczny. W konsekwencji należało przyjąć, że podniesione w tym względzie zarzuty nie były trafne.

Nie zasługiwał także na uwzględnienie zarzut naruszenia „art. 471 k.c. w zw. z art. 693 k.c.” przez uznanie sądu I instancji, „że powódce, jako wydzierżawiającej, nie przysługuje wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanego”. Pomijając trafność wskazanych wyżej przepisów prawa materialnego stwierdzić trzeba, że ta tylko okoliczność, iż powódka wcześniej wydzierżawiała sporną nieruchomość – nie ma zasadniczego znaczenia dla rozstrzygnięcia. Należy przy tym zauważyć, że pozwany jest aktualnie właścicielem nieruchomości za które powódka domaga się wynagrodzenia za ich bezumowne korzystanie. Prawo własności pozwanego zostało potwierdzone wyrokiem Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 11 maja 2012 r. (sygn. akt IICa 1214/11) w sprawie o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym (art. 10 u.k.w.k). Orzeczenie wydane na podstawie tego przepisu wywołuje skutki prawne ex tunc, a w konsekwencji zachodzą istotne zmiany w sferze prawa własności i to od 9 maja

1945 r. Niewątpliwie odpadł zatem tytuł prawny do władania nieruchomością przez powódkę, a jedynym właścicielem ze skutkiem wstecznym stał się pozwany. Wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z rzeczy (nieruchomości) może domagać się każdorazowy jej właściciel a powódka tym właścicielem nie jest od wielu lat.

Nie mógł odnieść zamierzonego skutku prawnego zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów – art. 233 k.p.c. Zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów wyrażoną w tym przepisie sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie „wszechstronnego rozważenia zebranego materiału”. Niewątpliwie tak rozumianej zasady swobodnej oceny dowodów sąd I instancji nie naruszył. Podnoszony w apelacji argument, jakoby sąd I instancji stwierdził, iż powódka mogła wystąpić z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnej już „wiele lat wcześniej” – jest z całą pewnością bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Zarzut nie wyjaśnienia „istoty sprawy poprzez brak prawidłowego wyjaśnienia okoliczności, do kogo należała własność przedmiotowej nieruchomości w okresie bezumownego z niej korzystania”, (w okresie od dnia 1 września 2006 roku do dnia 31 grudnia 2006 roku) również nie był trafny. Przede wszystkim zwrócić trzeba uwagę na to, że wyrok wydany w oparciu o art. 10 u.k.w.k. ma charakter wyroku ustalającego i to ze skutkiem wstecznym – jak wspomniano wcześniej. Tym samym fakt, że wcześniej powódka uzyskała korzystny dla siebie wyrok w przedmiocie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości, nie może stanowić argumentu za uwzględnieniem powództwa w tej sprawie w sytuacji w której ustalono, że nie jest i nie była ona od 1945 r. właścicielką nieruchomości z uwagi na wywłaszczenie.

Bezzasadny był także zarzut naruszenia art. 5 k.c. z którego wynika, że „Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego”. Wypada jedynie zauważyć, że w oparciu o powołany wyżej przepis strona nie może opierać swojego powództwa. W tym sensie przepis ten ma niejako charakter defensywny. Marginalnie jedynie można zauważyć, że pozwany jest obecnie właścicielem nieruchomości i trudno mu zarzucić, aby czynił użytek ze swego prawa w sposób sprzeczny ze „społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego”.

Zupełnie bezpodstawny okazał się zarzut błędu „w ustaleniach faktycznych przejawiający się w całkowicie bezzasadnym uznaniu, że powódce nie należy się wynagrodzenie za bezumowne korzystanie przez pozwanego z nieruchomości położonych (...) w obszarze kompleksu rekreacyjno - sportowego (...). Godzi się raz jeszcze podkreślić. Skoro powódka od 9 maja 1945 r. nie jest właścicielem nieruchomości położonej „w obszarze kompleksu rekreacyjno - sportowego (...) to nie może domagać się skutecznie wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z teje nieruchomości.

Innych zarzutów powódka nie podnosiła. W tej sytuacji apelacja jako bezzasadna podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

W pkt II Sąd Apelacyjny zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 5.400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w instancji odwoławczej. Rozstrzygnięcie to zostało oparte na przepisie z art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z art. 98 k.p.c. i § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

J. Nowicki P. Górecki M. Mazurkiewicz-Talaga